

Արշակ Ավետիսյան (Kash Ra)

Ինչ՞ գիտենք մենք
մեր մասին

Arshak Avetisyan (Kash Ra)

Ինչ՞ գիտենք մենք մեր մասին

«Автор»

2026

Avetisyan (Kash Ra) A.

Ինչ՞ գիտենք մենք մեր մասին / A. Avetisyan (Kash Ra) —
«АВТОР», 2026

Միանգամայն տարբեր մարդկանց մի խումբ՝ բուդդայական, քրիստոնյա, մուսուլման, կաթոլիկ, գիտնական-մատերիալիստ, մի երիտասարդ, ինչպես նաև վարորդն ու զբոսավարը, պատահականորեն հայտնվում են միևնույն միկրոավտոբուսում, որը ձնաբքի պատճառով խցանվել է ալպիական լեռնանցքում: Այս ստիպողական կանգառը վերածվում է բազմաժամյա գրույցի, որի ընթացքում նրանք քայլ առ քայլ անցնում են մարդկային գիտակցության ամբողջ ուղին՝ Շումերի ու Եգիպտոսի առաջին առասպելներից, Կրիշնայի, Մովսեսի, Ջրադաշտի, Բուդդայի, Քրիստոսի և Մուհամմեդի միջով դեպի մեր օրերը, այն սինթեզը, որն առաջարկել են Շրի Աուրոբինդոն և Մայրը: Սա կրոնների վեճ չէ և ոչ էլ քարոզ: Սա փորձ է՝ տեսնելու միասնական էվոլյուցիոն գիծը բոլոր տարբերությունների հետևում և հասկանալու, թե ո՞ր կարող է մարդն առաջ շարժվել հետո: Գիրքը գրված է կենդանի, պատմողական ձևով և ուղղված է նրանց, ովքեր իմաստը փնտրում են ոչ թե պատրաստի պատասխանների, այլ ազնիվ, համատեղ փնտրտուքների մեջ:

Arshak Avetisyan (Kash Ra)

Ինչ՞ գիտենք մենք մեր մասին

Ինչ գիտենք մենք մեր մասին

Մարդկային գիտակցության միասնական ուղին . հին ավանդույթներից մինչև ինտեգրալ յոգա

Արշակ Ավետիսյան (Kash Ra)
arshakavetisian@gmail.com
Երևան 1.08.2026

Շնորհակալություն

Ես իմ երախտագիտությունն եմ հայտնում պատմական նյութերի հետազոտման, տեքստի կառուցվածքավորման, թարգմանության և արհեստական բանականության ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառմամբ գրքի գեղարվեստական ձևավորմանն աջակցելու համար:

Բովանդակություն

- Գլուխ 1. Մեկ միկրոավտոբուսի ուղևորները
- Մաս 1. Ալպիական անցում
- Մաս 2. Շումերներ
- Գլուխ 2. Գիտակցության էվոլյուցիոն ուղին
- Գլուխ 3. Շունչը, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել
- Մաս 1. Ինչ է գիտակցությունը
- Մաս 2. Ճիշտ դատողություն
- Գլուխ 4. Կրիշնա և աստվածային խաղ
- Մաս 1. Սեր և լիլա
- Մաս 2. Միասնություն
- Գլուխ 5. Մովսես և Ելք
- Գլուխ 6. Կրակը և Մեծ Ընտրությունը
- Գլուխ 7. Փակուղի թե՛ Մարդը կգերազանցվի՞
- Գլուխ 8. Բուդդայի Լույսը և Կարեկցանքի Ուղին
- Գլուխ 9. Տեսանկյուն
- Գլուխ 10. Քրիստոնեություն
- նՄաս 1. Սեր և Խաչելություն
- Մաս 2. Սովերներ և գեղեցկության վերադարձը
- Գլուխ 11. Իսլամ
- Գլուխ 12. Սինթեզ և Ինքնանվիրում
- Վերջաբան

Գլուխ 1. Մեկ միկրոավտոբուսի ուղևորները

Մաս 1. Ալպիական անցում

2025 թվականի ձմեռն է: Լեռնային ճանապարհի ավստրիական Ալպերում՝ Ինսբրուկից ոչ հեռու: Զենֆելդի հարևանությամբ գտնվող գյուղական մի փոքրիկ համաժողովների

կենտրոնում ընթանում էր երկօրյա միջկրոնական ֆորում՝ «Ավանդույթ և ժամանակակից կյանք. երկխոսություն իմաստի շուրջ» թեմայով:

Կազմակերպիչները լոգիստիկային ժամանակակից մոտեցում էին ցուցաբերել. կայքի ավտոմատ ամրագրման համակարգը հյուրերին օդանավակայանից տեղափոխող մեքենաներում բաշխել էր բացարձակապես պատահականության սկզբունքով: Ոչ ոք չէր կարող պատկերացնել, որ այս կույր թվային ալգորիթմը «Mercedes Sprinter»-ի սրահում միևնույն տարածության մեջ կփակի մարդկանց, ում ներքին աշխարհները դարեր շարունակ փնտրել են միևնույն հարցի պատասխանը:

Երբ միկրոավտոբուսը դուրս էր գալիս տերմինալից, ձյան փաթիլները խաղաղ ու սահուն իջնում էին դիմապակույն՝ ստեղծելով հարմարավետ եվրոպական հեքիաթի պատրանք: Բայց հենց մեքենան մտավ լեռնային կիրճի խորքը, ձնաբուքը կտրուկ կատաղեց: Պատուհանից այն կողմ սկսեց ռոնալ քամին, իսկ տեսանելիությունը նվազեց մինչև մի քանի մետր: Ղեկին նստած էր հիսունամյա Ֆրանցը՝ տեղացի մի վարորդ՝ թիկնեղ, սակավախոս, գործած գլխարկով, իսկ նրա կողքին՝ օգնական-գրասավար Սոֆին՝ Զալցբուրգի համալսարանի գեղեցիկ ուսանողուհին, ով համատեղության կարգով աշխատում էր տեղափոխումների ոլորտում: Նա հեշտությամբ անգլերենից անցնում էր գերմաներենի, օգնում էր ուղեբեռի հարցում և պատասխանում ճանապարհի մասին հարցերին:

Հանկարծ մեքենան կանգ առավ: Շարժիչը շարունակում էր հանգիստ աշխատել՝ տաքացնելով սրահը, բայց Սոֆին, կարճ հետախուզությունից հետո վերադառնալով, կամացուկ փափսաց Ֆրանցի սկանչին. «Առջևում ձնաշերտ է թափվել: Ճանապարհ չկա: Բուքն ուժեղանում է»: Զրոյական տեսանելիության պայմաններում նեղ ոլորանի վրա հետ դառնալով բացահայտ ինքնասպանություն էր: Մնում էր միայն մեկ բան՝ սպասել ձնամաքրող տեխնիկային:

Սրահի ուղևորները դեռ չգիտեին, որ հսկայական ձնահյուսն արդեն փակել էր ճանապարհը նաև իրենց թիկունքում՝ նրանց անողորքաբար փակելով այս ձնե գերության մեջ: Նրանք չգիտեին, որ ստիպված են լինելու այս միկրոավտոբուսում անցկացնել ավելի քան քսան ժամ:

Բոլորն էլ ուղևորվում էին միևնույն համաժողովին: Նրանցից ոչ ոք նախկինում ծանոթ չէր: Նրանք էին.

Քառասունամյա Թենգինը՝ Շվեյցարիայի վանքերից մեկի բուդդայական վանականը, ով նստած էր պարզ մուգ բաժկոնով՝ գցված շագանակագույն հանդերձի վրայով: Նրա դիմաց տեղավորվել էր հայր Միխայիլը՝ Մերքիայից եկած ուղղափառ քահանան՝ խնամված ու գեղեցիկ մորուքով մի տղամարդ: Փոքր-ինչ հեռու նստած էին երեսունհինգամյա Յուսուֆը՝ Վիեննայից եկած իսլամական էթիկայի դասախոսը, և Էլին՝ Երուսաղեմից ժամանած Կաբբալայի լուռ, ներամփոփ հետազոտողը՝ բարակ ակնոցներով: Նրանց կողքին նստած էր դոկտոր Աննա Բերգը՝ Մյունխենից եկած տեսաբան ֆիզիկոսը, ով համոզված մատերիալիստ էր:

Եվ միայն ամենահետևի նստատեղին՝ պատուհանի մոտ, նստած էր երեսունամյա մի հայ երիտասարդ՝ երևանցի Արշամը՝ դեմքի կանոնավոր դիմագծերով և բարեհամբույր, ջերմ ժպիտով:

— Առայժմ առաջ գնալ չի կարելի,— հանգիստ ասաց Ֆրանցը:— Անվտանգության կանոններն են պահանջում: Սպասում ենք, մինչև ձնամաքրողները անցնեն, կամ տեսանելիությունը մի փոքր լավանա:

Շարժիչը թողեցին աշխատել ցածր պտույտների (պարապ ընթացքի) վրա, որպեսզի սրահը տաք մնա: Լապտերները լուսավորում էին սպիտակ հողմապտույտը: Դրսում միաժամանակ թե՛ լուռ էր, թե՛ խորհրդավոր արձագանքող. լսվում էր միայն քամու և թափվող ձյան աղմուկը: Սկզբում բոլորը պարզապես լուռ նստած էին: Ինչ-որ մեկը հանեց հեռախոսը, բայց կապը շատ թույլ էր: Սոֆին առաջարկեց տաք թեյով լի թերմոսը, որն իր հետ վերցնում էր հենց այսպիսի դեպքերի համար: Բաժակները սկսեցին փոխանցվել ձեռքից ձեռք:

Ջրույցը սկսվեց սովորականի պես, կենցաղային թեմայով:

— Լավ է, որ հենց լեռնանցքի վրա չմնացինք,— նկատեց Յուսուֆը:— Անցած անգամ Թուրքիայում ինձ հետ հենց այդպես պատահեց: Երեք ժամ սպասեցինք:

Հայր Միխայիլը գլխով արեց.

— Մեզ մոտ՝ լեռներում, նույնպես պատահում է: Կարևորը չջղայնանալն ու չներվայնանալն է:

Թենգինը ժպտաց.

— Ձյունը միևնույն է թափվում է՝ մենք այստեղ կանք, թե ոչ: Կարելի է պարզապես նստել ու սպասել:

Դոկտոր Բերգը նայեց պատուհանից դուրս և թոթվեց ուները.

— Ֆիզիկայի տեսանկյունից ամեն ինչ կանխատեսելի է. խոնավ օդ, ցածր ջերմաստիճան, լեռների օրոգրաֆիա (ռելիեֆ): Պարզապես տհաճ է լոգիստիկայի համար:

Էլին կամացույկ ավելացրեց.

— Կաբբալայում ասում են, որ այն ամենն, ինչ կատարվում է, ունի ներքին իմաստ: Նույնիսկ այս ստիպողական կանգառը:

Ֆրանցը, աչքը ճանապարհից չկտրելով, փնթփնթաց.

— Իմաստը պարզ է՝ որպեսզի ոչ ոք չթռչի անդունդը (ձորը): Ես քսան տարի է՝ վարում եմ այս ճանապարհներով:

Սոֆին ծիծաղեց.

— Իսկ ես այս կես տարվա ընթացքում արդեն սովորել եմ: Երբեմն ուղևորները սկսում են վիճել քաղաքականությունից, երբեմն էլ լուռ են մնում ամբողջ ճանապարհին: Այսօր, կարծես թե, գրույց է սպասվում:

Արշամը մեղմ ժպիտով դիտում էր բոլորին:

Ոչ ոք չէր կարող դուրս գալ. դրսում այնպիսի բուք էր, որ տասը քայլ այն կողմ մեքենան արդեն կորչում էր տեսադաշտից: Դռները բացել ցանկություն չկար. ցուրտն իսկույն սողում էր ներս: Մնում էր նստել, թեյ խմել ու խոսել:

Այդպես էլ եղավ: Սկզբում քննարկում էին եղանակը և երեկոյան գրանցումից ուշանալը: Հետո ինչ-որ մեկը հարցրեց, թե ով որ բաժնում է գրանցվել: Իսկ հետո գրույցն ինքնաբերաբար թեքվեց դեպի այն, թե ընդհանրապես ինչու է նրանցից յուրաքանչյուրը գնում այս ֆորումին: Ոչ ոք ոչ մեկին չէր համոզում և չէր քարոզում: Պարզապես վեց տարբեր հայացքներ ու երկու տեղացի մարդիկ հայտնվել էին միևնույն տաք սրահում՝ ձնաբքի մեջտեղում, և ժամանակն անցկացնելու ուրիշ ոչ մի ձև չկար:

Մաս 2. Շումերներ

Ջրույցը, ինչպես հաճախ է պատահում նման ստիպողական դադարների ժամանակ, սկզբում պտտվում էր պարզ, կենցաղային բաների շուրջ: Թե ով որտեղից է թռել, ով ինչ գեկույց է պատրաստել, ով արդեն եղել է նմանատիպ հանդիպումների: Յուսուֆը պատմում էր Վիեննայի ուսանողների մասին, ովքեր ավելի ու ավելի հաճախ են հարցեր տալիս ծիսակարգի իմաստի մասին: Հայր Միխայիլը հիշում էր սերբական վանքերը ձմռանը: Թենգինը ժպտում էր և գրեթե չէր խոսում. միայն երբեմն արտասանում էր կարճ արտահայտություններ, որոնցից ներսում ամեն ինչ մի տեսակ ավելի խաղաղ էր դառնում:

Էլին երկար ժամանակ լուռ էր՝ նայելով մութ պատուհանից այն կողմ, որտեղ կատաղի պտտվում էին ձյան փաթիլները: Հետո հանկարծ արտասանեց.

— Ամենագարնանալին այն է, որ մենք բոլորս փնտրում ենք միևնույն բանը, միայն թե տարբեր ճանապարհներով: Իսկ այդ ամենը սկսվել է շատ վաղուց: Ավելի վաղ, քան մեծամասնությունը սովոր է մտածել:

Աննա Բերգը շրջեց գլուխը.

— Իսկ Դուք ինչի՞ մասին եք խոսում:

— Շումերի,— հանգիստ պատասխանեց Էլին:— Իսկական օրրանի մասին: Էրիդու, Ուրուկ, Ուր քաղաքները: Շումերներն ապրում էին Միջագետքի (Մեսոպոտամիայի) հարավում՝ Ժամանակակից հարավային Իրաքի տարածքում՝ Տիգրիս և Եփրատ գետերի միջագետքում: Նրանց քաղաքները՝ Ուրուկը, Ուրը, Էրիդուն և մյուսները, մարդկության առաջին իսկական քաղաքներից էին:

Գրային համակարգը, արարչագործության, ջրհեղեղի մասին առաջին առասպելները, աստվածների մասին, ովքեր չափազանց նման էին մարդկանց և միևնույն ժամանակ՝ բոլորովին այլ էին: Մոտավորապես մեր թվարկությունից առաջ 4000 թվականից մինչև 1750 թվականը: Վաղդինաստիական շրջան՝ մեր թվարկությունից առաջ քսանիններորդից քսաներեքերորդ դարերը: Նրանք գրեթե հազար տարի կողք կողքի ապրել են վաղ Եգիպտոսի հետ:

Աննան գլխով արեց.

— Թվականները հիմնականում ճիշտ են: Ուրուկյան շրջանը չորրորդ հազարամյակից է, գրի գյուտը՝ մոտավորապես 3600–3500 թվականներին: Հնագիտությունը հաստատում է դա:

Ջրույցն ավելի խորացավ: Էլին խոսում էր մարդկության ամենաառաջին առասպելների մասին, որոնք դեռ Միջագետքում արձանագրվել էին կավե սալիկների վրա: Դրանք սկսվում էին հենց այն ահռելի ջրային տարերքի հանդեպ տածած սարսափով, որը ջնջում էր սովորական աշխարհը:

Խոսքը մեծ ջրհեղեղի մասին է, որը նկարագրված է հնագույն մեսոպոտամյան (միջագետքյան) ավանդագրույցներում (հատկապես «Ատրահասիսի Էպոսում» և «Գիլգամեշի Էպոսում»): Ըստ այս առասպելների՝ աստվածները համաշխարհային ջրհեղեղ են ուղարկել մարդկության վրա: Փրկվել է միայն մեկ արդարամիտ մարդ՝ իր ընտանիքի և կենդանիների հետ: Հենց այս հնագույն պատմությունն է հետագայում իր արձագանքը գտել Նոյի մասին աստվածաշնչյան պատմության մեջ: Մյուսները չափազանց նման են, թեև ջրհեղեղի պատճառները շումերական և աստվածաշնչյան ավանդույթներում բացատրվում են տարբեր կերպ:

Շումերներն առաջինն էին, որ փորձեցին իմաստավորել այդ վախը: Նրանց համար բնությունը պարզապես ֆիզիկա չէր և ոչ էլ սոսկ Մեկ Միասնական Աստծո կամքը: Այն կոլոսալ, կամակոր ուժերի բախման դաշտ էր: Նրանց աստվածները ջրհեղեղ էին ուղարկում, որովհետև մարդիկ «չափազանց շատ էին աղմկում» և խանգարում էին իրենց քնել: Շումերական դարաշրջանի մարդն իրեն զգում էր հողմապտույտի մեջ ընկած մի փոքրիկ ավազահատիկ, խաղալիք՝ ահեղ տարերքների ձեռքում: Միակ բանը, որ նա կարող էր անել, իր սեփական փոքրիկ, կանոնակարգված աշխարհը՝ իր օրրան-քաղաքակրթությունը կառուցելու փորձն էր և աստվածներին աղերսելը, որ բարկությունը փոխեն գթասրտության: Նույնիսկ անմահություն փնտրող Գիլգամեշն ի վերջո հասկացավ. աստվածները կյանքը պահեցին իրենց, իսկ մարդկանց բաժին հանեցին մահը: Գիլգամեշը Ուրուկ քաղաքի առասպելական (և, հավանաբար, պատմական) թագավորն է, մեզ հասած հնագույն Էպոսի հերոսը: «Գիլգամեշի Էպոսում» պատմվում է Էնկիդուի հետ նրա ընկերության, մահվան սարսափի և անմահության ապարդյուն փնտրտուքների մասին:

Հենց այդ պահին, երբ հնագույն սարսափի մասին գրույցն արդեն իր թափն էր հավաքել, Աննան հանկարծ լոեց կիսատ խոսքի վրա: Նա նայում էր իր ներսը: Մատները սեղմեցին նստատեղի եզրը:

— Ինձ... թվում է՝ օդը չի հերիքում,— արտասանեց նա անհավասար ձայնով:— Եվ սիրտս... տարօրինակ է:

Հեղցն արագորեն պատում էր նրան: Ճակատին սառը քրտինք հայտնվեց: Շնչառությունը դարձավ կարճ ու կտրտված: Աչքերը լայնացան հանկարծակի վախից:

Սոֆին ակնթարթորեն բացեց դեղատուփը: Բինտեր, սպեղանիներ, ջերմիջեցնող, հականեխիչ, թեթև հանգստացնող... բայց հենց սրտի ախտանիշների կամ սուր հեղուկ դեմ դեղամիջոցը չկար: Ցավալի անուշադրության պատճառով այն պարզապես չէին դրել:

— Անհրաժեշտ դեղը չկա,— շփոթված ասաց Սոֆին:— Կապը գրեթե բացակայում է: Սրահում իրարանցում սկսվեց: Հայր Միխայիլը կռացավ առաջ: Յուսուֆը հանեց հեռախոսը: Թենգինը նայում էր լարված: Էլին գունատվեց:

Այդ ժամանակ Արշամն առաջին անգամ տեղից բարձրացավ:

Նա տեղից բարձրացավ առանց շտապելու, անցավ նստատեղերի միջով ու նստեց հարևան աթոռի եզրին այնպես, որ իր գլուխը հայտնվեց Աննայի գլխից փոքր-ինչ ցածր: Վերցրեց նրա դաստակն ու ցածրաձայն արտասանեց.

— Նայիր ինձ: Միայն ի՛նձ: Շնչիր ինձ հետ միասին:

Նա սկսեց շնչել դանդաղ, խորը, հավասարաչափ՝ ներշնչման և արտաշնչման պահերին անելով կարճ՝ մեկ վայրկյանանոց դադարներ: Նրա ներքին վիճակը բացարձակապես անվրդով էր: Աննան աստիճանաբար սկսեց որսալ այդ դիմաց: Ներշնչում... դադար... արտաշնչում... դադար: Մի քանի րոպե անց հեռքը նահանջեց, սրտի զարկերը կարգավորվեցին:

Երբ Աննան արդեն շնչում էր գրեթե բնականոն, Արշամը հանդարտորեն ասաց.

— Ասեն ինչ կարգին է: Մարմինը գիտի, թե ինչպես վերադառնալ: Նրան պարզապես պետք է հիշեցնել:

Ինչ-որ մեկը կիսաձայն փնթփնթաց.

— Եթե մարմնին հնարավոր լիներ հիշեցնել, այն չէր հիվանդանա: Իսկ հիվանդությունը մեր շուրջն է՝ երկայնքով ու լայնքով:

Արշամը մեղմորեն ժպտաց, բաց թողեց դաստակը և, ուղղվելով դեպի իր տեղը, պատասխանեց.

— Հենց դրանում էլ թաքնված է խնդիրը: Մենք չենք կարողանում հավատալ մարմնի հնարավորություններին, որովհետև չենք ճանաչում այն:

Նա նստեց ու լռեց: Սրահում իսկույն դժգոհության թեթև փսփսոց բարձրացավ:

— Մենք պետք է հավատանք Աստծուն՝ Արարչին,— ասաց հայր Միխայիլը,— այլ ոչ թե ինչ-որ մարմնի և նրա իբր թե թաքնված հնարավորություններին:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Մարմինն ընդամենը անոթ է: Իսկական ուժը միայն Բարձրյալի Կամքի մեջ է:

Էլին զգուշորեն նկատեց.

— Կաբբալայում մարմինը համարվում է սրբազան գործիք... Բայց ակունքը, միևնույն է, ավելի վերևում է:

Թենգինը հանդարտորեն արտասանեց.

— Մարմինն առաջանում է և անհետանում: Դրա հանդեպ կապվածությունը տառապանքի պատճառներից մեկն է:

Արշամը լռում էր՝ դեմքին մի մեղմ ժպիտ: Այդ ժամանակ Աննան, դեռևս գունատ, բայց արդեն ջինջ աչքերով, կշտամբանքով հայացք գցեց խոսողների վրա.

— Չէ՞ որ մենք բոլորս հենց նոր տեսանք, թե ինչ տեղի ունեցավ: Գուցե այս երիտասարդի խոսքերում ինչ-որ ճշմարտություն կա՞: Բայց եթե անկեղծ լինեմ... ինքս էլ դեռ հակված չեմ հավատալու, որ կարողացա ինչ-որ կերպ «հիշեցնել» մարմնիս որևէ բանի մասին:

Սրահում դարձյալ լռություն տիրեց: Հենց այդ ժամանակ Արշամը նորից խոսեց՝ անդորր ու ցածրաձայն.

— Շումերներն իրենց լիովին նույնացնում էին մարմնի հետ: Աստվածների համար (շումերների պատկերացմամբ) այս մարմինը ոչ մի իսկական արժեք չունեւ. այն ընդամենը մի գործիք էր, որն աղմկում է, աշխատում և խանգարում է քնել: Երբ մարմինը սկսում էր մահանալ, մարդն իրեն զգում էր ոչնչություն: Եվ այսօր, երբ մարմինը հանկարծ դավաճանում է մեզ, մեր ներսում ակնթարթորեն բարձրանում է նույն այդ հնագույն սարսափը. «Ես միայն այս մարմինն եմ: Եթե այն կտրվում է՝ ես այլևս չկամ»: Մենք մինչ օրս մեր մեջ կրում ենք այդ առաջին, արխայիկ վախը: Ամբողջ խնդիրը գիտակցության մեջ է՝ մարդկային ինքնագիտակցության մեջ:

Նա լոնց:

Սրահում տիրում էր խորին լռություն: Յուրաքանչյուրն ընկղմվեց իր ներքին ապրումների մեջ: Լսվում էր միայն շարժիչի հավասարաչափ տնտոցը և քամու ոռնոցը պատուհաններից այն կողմ: Ձյունը շարունակում էր թափվել:

Գլուխ 2. Գիտակցության Էվոլյուցիոն ուղին

Արշամի խոսքերից հետո տիրած երկարատև լռությունը ձգվում էր թանձր ու ծանր: Պատուհաններից այն կողմ ձյունը դեռ թափվում էր, բայց արդեն՝ ավելի նոսր: Շարժիչը հավասարաչափ տնտում էր:

Առաջինը չդիմացավ Ֆրանցը: Նա կիսով չափ շրջվեց՝ արմունկով հենվելով նստատեղի թիկնակին, և սովորականից բարձր ասաց.

— Պարոնա՛յք, պարոնա՛յք... ես բոլորտ եմ հայտարարում: Ինչո՞ւ եք բոլորդ լոնել: Ամեն օր չէ, որ հանդիպում ես մարդկանց, ովքեր միևնույն վայրում և ինչ-որ իմաստով մարմնավորում են ամբողջ մարդկությունը: Ես մեծ ցանկությամբ ու անհամբերությամբ սպասում եմ այս հետաքրքրաշարժ գրույցի շարունակությանը:

Թենզինը թեթևակի բարձրացրեց հոնքն ու հանգիստ հարցրեց.

— Իսկ դուք ներկայացման տոմսեր գնե՞լ եք:

Սոֆին արագորեն վեր թռավ իր տեղից, լայն ժպտաց, պարզեց ձեռքերն ու թեթևակի խոնարհվելով՝ ասաց.

— Այո՛, այո՛, գնել ենք: Իսկ ես այս ներկայացման ռեժիսորն եմ:

Այնուհետև նա շարժումով և հայացքով մատնացույց արեց Արշամին.

— Առաջարկում եմ հարցնել այս երիտասարդին, թե ո՞ր և ինչպե՞ս է ընթանում մարդկային ինքնագիտակցությունը:

Բոլորը նայեցին Արշամին: Նա թեթևակի խոնարհեցրեց գլուխն ու հանգիստ պատասխանեց.

— Այդ դեպքում մեզ ուրիշ բան չի մնում, քան հետևել մեր քաղաքակրթության զարգացման Էվոլյուցիոն պատմական ընթացքին: Կարծում եմ՝ մեծարժոք պարոն Էլին մեզ կպատմի այդ մասին:

Էլին մի պահ դադար տվեց՝ մտքերը հավաքելով, և սկսեց խոսել.

— Եթե շուներները կանգ Էին առել բնության կամակոր ուժերի հանդեպ տաժած սարսափի և մարդուն գրեթե լիովին անցողիկ մարմնի հետ նույնացնելու վրա, ապա եգիպտացիները կատարեցին հաջորդ նշանակալի քայլը:

Աննան իսկույն լրացրեց.

— Ժամանակագրական առումով դա իրոք հաջորդ մեծ շերտն է: Եգիպտոսի միավորումը տեղի է ունեցել մոտավորապես մեր թվարկությունից առաջ 3100 թվականին: Եվ այդ քաղաքակրթությունը գոյատևել է ավելի քան երեք հազար տարի:

Էլին շարունակեց՝ ջանալով խոսել պարզ ու հասկանալի.

— Եգիպտացիները սկսեցին այլ կերպ վերաբերվել մարմնին: Նրանք գտնում էին, որ այն պետք է պահպանել. այստեղից էլ առաջացավ մումիացումը: Նրանց համար մարմինը պարզապես անհետացող թաղանթ չէր: Նրանք հավատում էին, որ մարդը բաղկացած է մի քանի մասերից՝ Կա-ից և Բա-ից:

«Կա»-ն կենսական ուժն է, մարդու յուրօրինակ երկվորյակը (կրկնակը):

«Բա»-ն այն է, ինչ կարելի է անվանել հոգի, որը կարող է լքել մարմինն ու նորից վերադառնալ:

Կային նաև այլ բաղադրիչներ: Մարդն առաջին անգամ սկսեց հստակորեն պատկերացնել իր գոյությունը ֆիզիկական մարմնի մաքուր հետո նույնպես: Հայտնվեց Օսիրիս աստծո դատաստանը, որտեղ մահացածի սիրտը կշռում էին նժարների վրա: Եթե սիրտը չափազանց ծանր էր լինում վատ արարքներից, մարդը կյանքի շարունակություն չէր ստանում:

Նա դադար տվեց և ավելացրեց.

— Եվ հայտնվեց «Մաատ» հասկացությունը: Դա պարզապես աստվածուհի չէ: Մաատը կարգն է, ճշմարտությունը, արդարությունն ու տիեզերական հավասարակշռությունը: Տիեզերքում ամեն ինչ պետք է համապատասխանի Մաատին: Մարդն այլևս տարերքների անօգնական խաղալիքը չէ, ինչպես շումերների մոտ: Նա դառնում է այս մեծ կարգի մասնակիցը, թեև դեռևս՝ չափազանց կախյալ մասնակիցը:

Թենգինը հանդարտորեն ասաց.

— Ուրեմն, մահվան սարսափն այլևս այդքան վերջնակա՞ն չէ:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Բայց աստվածները նախկինի պես ահարկու են: Կենդանիների՝ բնության ուժերի գլուխներով: Միայն թե հիմա այդ ուժերը ներառված են մեկ միասնական կարգի մեջ:

Սրահուն կարճատև դադար տիրեց: Աննան հանկարծ արտասանեց՝ նայելով իր առջև.

— Եթե այս տեսանկյունից նայենք... Շումերները, հետո Եգիպտոսը... Չէ՞ որ սրանք պարզապես տարբեր ժողովուրդներ ու կրոններ չեն: Սրանք կարծես միևնույն ուղու աստիճանները լինեն:

Հայր Միխայիլը դանդաղորեն գլխով արեց.

— Եվ իհարկե, հավանաբար, նույնպես շարունակություն կա:

Յուսուֆը տրորեց քթարմատը.

— Այդ դեպքում կարելի՞ է փորձել վերականգնել ամբողջ շղթան:

Թենգինը թեթևակի ժպտաց.

— Իսկ ինչո՞ւ կանգ առնել կես ճանապարհին:

Ֆրանցը քմիծաղ տվեց.

— Հիմա արդեն ես էլ եմ իսկապես հետաքրքրված:

Սոֆին նստեց, բայց նրա աչքերը փայլում էին.

— Ուրեմն շարունակո՞ւմ ենք մինչև վերջ:

Արշամը միայն հագիվ նկատելիորեն գլխով արեց: Էլին նայեց բոլորին.

— Եթե մենք իսկապես կամենում ենք հասկանալ, թե ինչպես է շարժվել մարդկային ինքնագիտակցությունը, ապա իմաստ ունի անցնել ամբողջ ուղին: Մեթոդաբար (հետևողականորեն):

Աննան արդեն բացել էր հեռախոսի նշումները.

— Այդ դեպքում ես կհետևեմ ժամանակագրությանը, որպեսզի չշփոթվենք:

Սկզբում հաջորդականության և թվականների շուրջ փոքրիկ վեճեր ծագեցին: Աննան հանգիստ ճշտումներ էր անում: Աստիճանաբար պատկերը պարզվեց: Նա գրի առավ և բարձրաձայն արտասանեց ամբողջ կարգը.

●

Շումերներ (մոտավորապես մ.թ.ա. 4000–1750 թթ.)

●

Հին Եգիպտոս (մոտավորապես մ.թ.ա. 3100 թ. – մ.թ.ա. 30 թ.)

●

Վեդայական շրջան և Կրիշնա (ավանդաբար՝ մոտ մ.թ.ա. 3100 թ., ակադեմիականորեն՝ Ռիգվեդա, մոտավորապես մ.թ.ա. 1500–1000 թթ.)

●

Մովսես (ավանդաբար՝ մ.թ.ա. XIII–XV դդ.)

●

Զրադաշտ (մոտավորապես մ.թ.ա. X–VI դդ.)

●

Բուդդա (մ.թ.ա. V–IV դդ.)

●

Քրիստոս (մ.թ. 1-ին դար)

●

Մուհամմեդ (մ.թ. VII դար)

Եվ այն, ինչ գալիս է հետո... մինչև մեր օրերը:

Ոչ ոք այլևս չառաջարկեց դադարեցնել գրույցը:

Ոչ ոք հետ չքաշվեց:

Ձնածածկ լեռնանցքի մեջտեղում կանգնած միկրոավտոբուսի նեղլիկ սրահում ութ մարդ որոշում ընդունեցին անցնել գիտակցության էվոլյուցիոն ամբողջ ուղին՝ մինչև վերջ: Պատուհանից այն կողմ ձյունը գրեթե դադարել էր: Ուղին դեռ նոր էր սկսվում:

**Գրույն 3. Շունչը, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել
Մաս 1. Ի՞նչ է գիտակցությունը**

Այն բանից հետո, երբ էվոլյուցիոն ուղու հաջորդականությունը բարձրաձայն արտասանվեց և ընդունվեց բոլորի կողմից, սրահում դարձյալ լռություն տիրեց: Ոչ թե ծանր, ինչպես նախկինում, այլ ավելի կենտրոնացած:

Արշամը փոքր-ինչ առաջ թեքվեց և ցածրաձայն ասաց.

— Թույլ տվեք մի հարց տալ: Արդյո՞ք մեզնից որևէ մեկի ներսում հակամարտություն չի առաջանում այն բանից հետո, երբ այս աստիճանները տեսանելի դարձան:

Մի քանի վայրկյան ոչ ոք չէր պատասխանում: Հետո հայր Միխայիլը ծանր հառաչեց.

— Կա՛: Մի փոքր: Ասես ներսում ինչ-որ բան դիմադրում է: Մեփական ավանդույթը միակն ու վերջնականը համարելու սովորությունը:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Այո՛: Լարվածություն են գգում: Թեև բանականությունը հասկանում է, որ խոսքը որևէ բան խլելու մասին չէ:

Էլին հանդարտորեն ավելացրեց.

— Կարբալայում մենք խոսում ենք աստիճանների մասին: Բայց երբ տեսնում ես դրանք այսպես շարված... թեթևակի անհանգստություն է հայտնվում:

Թենգինը միայն թեթևակի խոնարհեցրեց գլուխը՝ հաստատելով, որ ինքն էլ է գգում այդ շարժումը ներսում:

Արշամը մի փոքր սպասեց և հանգիստ ասաց.

— Սա ընդամենը մարդու անցած ուղին հասկանալու փորձ է՝ առանց կանխակալության: Այն ոչ մի կերպ չի կարող նվաստացնել կամ վիրավորել ձեր խորը ներքին կապվածությունը սեփական հավատալիքներին: Ընդհակառակը: Ավելի լայն նայելու ձեր քաջ և կամավոր համաձայնությունը միայն վկայում է ձեր իմաստության հանդեպ տածած հարգանքի մասին:

Բոլորը լուռ ընդունեցին այս խոսքերը: Լարվածությունն զգալիորեն թուլացավ:

Այդ ժամանակ Արշամը տվեց երկրորդ հարցը.

— Իսկ ի՞նչ է գիտակցությունը ձեզ համար: Ինչպե՞ս կարող եք այն ձևակերպել: Ովքե՞ր են դրա կրողները:

Ջրույցը բռնկվեց միանգամից:

Աննան հաստատական ասաց.

— Գիտակցությունը նյութի բարդ կազմակերպվածության արդյունք է: Առաջին հերթին՝ ուղեղի: Քարը կամ ջուրը գիտակցություն չունեն:

Ֆրանցը պաշտպանեց նրան.

— Դրանք պարզապես բնական գործընթացներ են՝ քիմիա, ֆիզիկա: Ոչ ավելին:

Հայր Միխայիլը հակադարձեց.

— Գիտակցությունը մարդուն տրվել է Աստծո կողմից: Կենդանիներն այլ կարգի հոգի ունեն, իսկ անկենդան նյութը՝ ամենևին չունի:

Յուսուֆն ավելացրեց.

— Գիտակցությունը պատկանում է նրան, ով ընդունակ է պատասխան տալ Արարչի առջև:

Էլին խոսում էր ավելի զգուշորեն.

— Ամեն ինչ տոգորված է լույսով, բայց դրա դրսևորման աստիճանը տարբեր է:

Թենգինը կարճ կապեց.

— Կա միտք, և կա գիտակցում: Մնացած ամեն ինչը պատճառների ու հետևանքների հոսքեր են:

Վեճերն աշխույժ էին, բայց՝ առանց ագրեսիայի: Վերջապես Մոֆին, ով մինչ այդ միայն լսում էր, նայեց Արշամին.

— Իսկ Դուք ինքներդ ինչպե՞ս կձևակերպեիք դա:

Արշամը ցածրաձայն պատասխանեց.

— Ես կպատասխանեմ Մոր՝ Միրրա Ալֆասայի խոսքերով. «Գիտակցությունը այն շունչն է, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել»:

Կարճատև լուրջություն տիրեց:

Յուսուֆը հարցրեց.

— Լավ է ասված: Իսկ նա... մուսուլմանուհի՞ է:

Աննան ենթադրեց.

— Ամենայն հավանականությամբ՝ թրքուհի է:

Թենգինը խոնարհեցրեց գլուխը.

— Թույլ տվեք իմանալ, թե ո՞ւմ մասին եք խոսում:

Արշամը պարզ պատասխանեց.

— Նրա, ում մասին հենց նոր ասացի՝ Մոր՝ Միրբա Ալֆասայի: Կարդինալ Էժեն Տիսերանը, ով այցելել էր Հնդկաստան 1953 թվականին, իսկ ավելի ուշ՝ 1964-ին, ուղեկցում էր Պողոս VI Պապին, խորապես տպավորված էր նրանով և հետագայում պաշտպանում էր Մորն ու Աշրամը: Մայրը պատմում էր նաև Պողոս VI Պապի հետ ունեցած նուրբ հոգևոր կապի մասին՝ նախքան Պապի Հնդկաստան կատարած այցը:

Նա լռեց՝ թույլ տալով, որ խոսքերն ընկալվեն, և շարունակեց.

— Գիտակցությունն առկա է բոլոր մակարդակներում: Ամենափոքր մասնիկի՝ ատոմի, մոլեկուլի, քարի, ջրի, բույսի, կենդանու և մարդու մեջ: Տարբերությունը միայն դրսևորման աստիճանի և որակի մեջ է:

Ֆրանցն իսկույն տարութերեց գլուխը.

— Անկենդան նյութի մեջ գիտակցություն չկա՛: Դրանք պարզապես բնության օրենքներ են:

Աննան պաշտպանեց նրան.

— Ոչ մի գիտական ապացույց չկա, որ քարը կամ ջուրը գիտակցություն ունեն:

Արշամը չվիճեց: Նա միայն ասաց.

— Կան դիտարկումներ: Ճապոնացի հետազոտող Մասարու Էմոտոն ցույց է տվել, թե ինչպես է ջուրը՝ տարբեր խոսքերի ու ներքին վիճակների ազդեցության տակ, սառչելիս ձևավորում կա՛մ ներդաշնակ բյուրեղներ, կա՛մ քառասյին, քայքայված պատկերներ:

Սոֆին գլխով արեց.

— Ես կարդացել եմ այդ մասին: Լուսանկարներն իսկապես չափազանց տարբեր են:

Զրույցը դարձյալ մտավ փակուղի: Այդ ժամանակ Արշամն առաջարկեց.

— Թույլ տվեք մի պատմություն պատմել:

Նրա ձայնն ավելի մեղմացավ.

— Ժամանակին չորս եղբայրներ էին ապրում: Նրանք շատ էին սիրում միմյանց, բայց հաճախ էին վիճում: Մի օր ավագ եղբայրը լսեց, որ հեռավոր մի հովտում անտվոր մի ծառ է աճում, և ճանապարհ ընկավ այն տեսնելու: Վաղ գարուն էր: Ծառն ամբողջությամբ պատված էր վառ կարմիր ծաղիկներով. ասես կրակը գետնից վեր բարձրացած լինե: Եղբայրը երկար նայեց և վերադարձավ հուզված. «Ես մի հրաշք տեսա: Այս ծառը ծաղիկների կատարյալ բոց է»:

Որոշ ժամանակ անց երկրորդ եղբայրը որոշեց ստուգել: Նա եկավ ամռանը: Ծաղիկներն այլևս չկային: Ծառը կանգնած էր խիտ, մուգ կանաչ, ուժով լի: Նա վերադարձավ և ասաց. «Դու սխալվել ես: Ոչ մի բոց էլ չկա: Դա մի հզոր, կանաչ ծառ է»:

Երրորդ եղբայրը գնաց աշնանը: Տերևները դարձել էին ոսկեգույն ու բոսորագույն, իսկ ճյուղերից օրորվում էին երկար պտուղներ: Նա հայտարարեց. «Դուք երկուսդ էլ սխալ եք: Դա դեղին տերևներով և տարօրինակ պտուղներով ծառ է»:

Չորրորդը եկավ ձմռանը: Ծառը մերկ էր կանգնած, միայն սև ճյուղերն էին հստակ գծագրվում սպիտակ ձյան ֆոնին: Նա տարութերեց գլուխը.

— Դուք այդ ամենը հորինել եք: Դա պարզապես մի չոր ու սև ծառ է:

Եղբայրները սկսեցին թեժ վիճել: Յուրաքանչյուրը պաշտպանում էր այն, ինչ տեսել էր իր սեփական աչքերով, և չէր կամենում լսել մյուսներին: Վեճն էլ ավելի էր սաստկանում:

Այդ ժամանակ նրանց ծեր հայրը, ով լուռ լսում էր, ասաց.

— Իմ սիրելիներ՛ր, դուք գուր եք վիճում: Դուք տեսել եք միևնույն կենդանի ծառը: Բայց ձեզնից յուրաքանչյուրը եկել է նրա մոտ իր սահմանված ժամանակին: Գարունը, ամառը, աշունն ու ձմեռը միևնույն էակի տարբեր դեմքերն են: Քանի դեռ ձեզնից յուրաքանչյուրը կառչած կմնա միայն ճշմարտության իր սեփական պատառիկից, դուք այդպես էլ կմնաք երկպառակության (խտվության) մեջ: Իսկ եթե կարողանաք միավորել բոլոր չորս տեսիլքները միասին, այնժամ դուք վերջապես կճանաչեք ծառն այնպիսին, ինչպիսին այն կա իրականում:

Արշամը լռեց:

Որոշ ժամանակ անց Ֆրանցը հարցրեց.

— Ներեցե՛ք, բայց ինչի՞ մասին է այս պատմությունը:

Թենգինը պատասխանեց հանգիստ ու ջերմորեն.

— Իրերի ճիշտ ընկալման մասին: Բոլոր չորսն էլ տեսել էին միևնույն ծառը, բայց յուրաքանչյուրը տեսել էր միայն այն, ինչ բացվել էր իր առջև իր իսկ պահին, և չէր կամենում ընդունել այն, ինչ տեսել էին մյուսները:

Այս խոսքերից հետո սրահում տիրեց խորին, արդեն՝ գերծ լարվածությունից, անդորր լռություն: Շուտով յուրաքանչյուրն սկսեց տեղավորվել հանգստի համար:

Յուսուֆը կատարեց երեկոյան աղոթքը: Հայր Միխայիլը ցածրաձայն աղոթում էր իր ավանդույթով: Թենգինը՝ նույնպես: Արշամը նստած էր ուղիղ, ոտքերը գետնին, մեջքը ձիգ, աչքերը փակ. նա պարզապես ներկա էր: Ոչ ոք չէր խախտում այդ լռությունը:

Ավելի ուշ Թենգինը մեղմորեն փոխեց դիրքը և շարունակեց մնալ ջինջ անդորրի մեջ: Արշամը դեռ երկար ժամանակ նստած էր անշարժ՝ ձիգ մեջքով, հետո հենվեց նստատեղի թիկնակին և նույնպես քուն մտավ:

Դրսում ձյունն արդեն գրեթե չէր գալիս: Գիշերը պարուրում էր լեռնանցքը:

Մաս 2. Ճիշտ դատողություն

Առավոտը եկավ կտրուկ ու ջինջ:

Ամպերը հեռացել էին: Լեռնանցքի վերևում երկինքը դարձել էր բարձր ու սառցե: Արևը դեռ չէր երևացել լեռնաշղթաների հետևից, բայց լույսն արդեն խիստ էր ու թափանցիկ: Սաստիկ սառնամանիք էր. շնչառությունն իսկույն վերածվում էր սպիտակ գոլորշու:

Սրահում գով էր: Գիշերվա ընթացքում շարժիչը մի քանի անգամ անջատել էին վառելիքը խնայելու համար, և ջերմությունը մասամբ հեռացել էր: Բոլորն արթնացան քաղցած: Թերմոսների ջուրը վերջացել էր դեռ կեսգիշերին:

Ֆրանցն առաջինը բացեց դուռը: Յուրտը հարվածեց դեմքին:

— Դո՛ւրս գանք,— ասաց նա:— Օդափոխվենք:

Բոլորը մեկը մյուսի հետևից դուրս եկան միկրոավտոբուսից: Ձյունը ճռճում էր ոտքերի տակ: Օդը կտրուկ էր, ջինջ ու սառցե: Յուրաքանչյուրը խորը շունչ քաշեց: Ինչ-որ մեկը մի բուռ ձյուն վերցրեց ու դրանով շփեց դեմքն ու ձեռքերը: Յուրտն ակնթարթորեն պարզեց միտքն ու արթնացրեց մարմինները: Մի քանի րոպե նրանք պարզապես կանգնած էին լեռնանցքում՝ նայելով շլացուցիչ սպիտակ լանջերին ու բարձր, ջինջ երկնքին: Հետո լուր վերադարձան սրահ:

Ֆրանցը լուռ, մի փոքրիկ կաթսայի մեջ մաքուր ձյուն հավաքեց մեքենայի տանիքից և այն դրեց տուրիստական փոքրիկ այրիչի վրա, որը միշտ վերցնում էր իր հետ: Ձյունն սկսեց դանդաղորեն նստել ու վերածվել ջրի:

Մինչ ջուրը տաքանում էր, յուրաքանչյուրն իր սովորության համաձայն անդրադարձավ առավոտյան աղոթքին կամ ներքին լռությանը:

Յուսուֆը նամագ արեց:

Հայր Միխայիլը ցածրաձայն աղոթում էր:

Թենգինը նստած էր ուղիղ՝ աչքերը փակ:

Արշամը նստած էր ձիգ, ոտքերը գետնին, մեջքն ուղիղ, աչքերը փակ:

Ոչ ոք ոչ մեկին չէր շտապեցնում և չէր խախտում այդ լռությունը:

Միայն դրանից հետո Արշամը տեղից բարձրացավ, բացեց սրահի խորքում գտնվող ուղեբեռի հատվածն ու հանեց խնամքով դասավորված ուսապարկը: Դրա միջից հայտնվեցին.

- բարակ հայկական լավաշի մի քանի մեծ թերթեր,
- ուրցի թեթև բուրմունքով սպիտակ, պինդ պանիր,
- քաղցր, հագեցնող գաթա,
- կեսիտրանոց մի բանկա մուգ մեղր,
- նույնպիսի մի բանկա հալած յուղ (գհի),
- մեկանգամյա օգտագործման գդալներ և թղթե բաժակներ:

Նա այդ ամենը դասավորեց ծալովի փոքրիկ սեղանի վրա ու հանդարտորեն ասաց.

— Խնդրեմ:

Ֆրանցն իր արկղից հանեց լավ որակի տերեւավոր թեյ և շաքարավազի մի փոքր պաշար:

— Դե, քանի որ այսպես դասավորվեց,— փնթփնթաց նա,— ուրեմն թեյը նորմալ կլինի:

Սկզբում բոլորը պարզապես նայում էին: Հետո Սոֆին ժպտաց, հայր Միխայիլը խաչակնքեց, Յուսուֆը ցածրաձայն մի կարճ շնորհակալական խոսք արտասանեց: Նույնիսկ Աննան գլխով արեց՝ ակնհայտ թեթևացած:

Ուտում էին դանդաղ, առանց շտապելու: Լավաշը ձեռքերով էին պատռում, պանիրը պինդ էր, բայց՝ նուրբ, գաթան փշրվում էր քաղցր շերտերով, մեղրն ու հալած յուղը ջերմություն էին հաղորդում: Ֆրանցը թունդ թեյ թրմեց: Սրահում աստիճանաբար տիրեց իսկական հարմարավետություն ու հարազատ միջավայր:

Ջրույցը թեթև էր, գրեթե կատակային: Ֆրանցը պատմում էր, թե ինչպես մի անգամ ձմռանը, հենց այս նույն լեռնանցքի վրա, ուղևորները փորձում էին ձյունից ու չորահացից սուս ելել: Սոֆին ծիծաղում էր: Նույնիսկ Թենգինն էր սովորականից մի փոքր ավելի լայն ժպտում:

Երբ քաղցի առաջին սուր զգացումն անցավ, Սոֆին միացրեց հեռախոսը: Կապ հայտնվեց՝ թույլ, բայց կայուն: Նա արագորեն գտավ անհրաժեշտ տեղեկատվությունն ու բարձրացրեց աչքերը.

— Ճանապարհը փակ է երեք վայրում: Ձյան մեծ կուտակումներ ու փլվածքներ են: Ձնամաքրող տեխնիկան արդեն աշխատում է, բայց դեռ մի քանի ժամ կտևի, հավանաբար՝ մինչև կեսօր կամ ավելի երկար:

Սրահում դադար տիրեց:

— Մենք կարող էինք հայտնվել հենց այդ փլվածքներից մեկի տակ,— ցածրաձայն ասաց Էլին:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.